

contributions of Turkish Municipalities in the field of social policy in respect to periods, health policies, education policies and housing policies, separately for the period from the declaration of republic in Turkey to now.

5272** SAYILI YASA ÖNCESİNDE TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN SOSYAL POLİTİKA ALANINDAKİ DENEYİMLERİ

Halis Yunus ERSÖZ*

ÖZET

Bu makalenin amacı, 5272 sayılı yeni belediye yasası ile belediyelere verilen görevleri ele alarak sosyal politika alanındaki düzenlemelere dikkat çekmek ve ülkemizdeki belediyelerin sağlık, sosyal yardım ve sosyal hizmetler ile eğitim ve konut gibi temel sosyal politikalar alanındaki geçmiş deneyimlerini ortaya çıkartmaktır. Makalenin ilk kısmında yeni belediye yasasının ilgili hükümleri üzerinde durulmuş, ikinci kısımda ise Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar süreçte belediyelerin sosyal politika alanındaki katılım ve katkısı dönemler ve sağlık, eğitim ve konut alanları itibariyle ayrı ayrı incelenmiştir.

ABSTRACT

The aim of this article is to attract attentions to the arrangements in the field of social policy considering duties which were assigned to the municipalities by the article of the new Municipality Law numbered 5272 and to reveal the past experiences of the municipalities in Turkey in the field of principal social policies such as health, social benefits, social services, education and housing. In the first part of the article, it has been examined the relevant articles of the new Municipality Law. In the second part of the article, it has been examined the participation and

GİRİŞ

Halka en yakın yönetim birimleri olan yerel yönetimlerin, sosyal politika alanındaki fonksiyonları daima araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Sosyal politika alanında yapılan birçok çalışmada sınırlı da olsa yerel yönetimlerin refah devleti fonksiyonlarının yerine getirilmesindeki rolüne değinilmiş ve bu kurumların mahalli düzeydeki hizmetlerin sunulmasında merkezi yönetimlere göre daha etkin olduğu hususunda bir konsensüs oluşmuştur. Gerçekten, özellikle gelişmiş ülkelerde refah devletinin genişlemesine paralel olarak yerel yönetimlerin sosyal politika ve sosyal refah hizmetlerinin yerine getirilmesindeki payı, özellikle, İkinci Dünya Savaşından sonra artmıştır. 1945-1975 döneminde refah devletleri gibi, birçok ülkede, yerel yönetimler de “altın çağ” diye nitelendirilen bir dönemi yaşamışlardır.

Bu dönemde yerel yönetimler, merkezi idareler tarafından ulusal ölçekte planlanan sosyal programların uygulanmasında temel bir araç haline gelmişlerdir (Brans,1992, 431). Çünkü, refah programları başlangıçta ulusal nitelikli olmalarına rağmen, programların uygulanması ve mahalli düzeyde yorumlanması yerel yönetimlerin düzenlenmelerine bağlı olarak gerçekleştirilmiştir (Bogason,1987, 184).

Öyle ki, İngiltere’de yerel yönetimler İkinci Dünya Savaşından sonra işsizlik, yoksulluk yardımı, eğitim, konut, sağlık gibi önemli sosyal hizmetlerde merkezi idarenin bir partneri olarak mevcut görevlerini sürdürdüğü gibi, gelişmiş refah toplumunda ortaya çıkan özellikle yeni sosyal ihtiyaçların karşılanmasında da görev üstlenmeye başlamışlardır. Nitekim, Rodes 1970 yılına kadar yerel yönetimlerin, refah devleti işlevlerinin yerine getirilmesinde temel bir araç olduğunu belirtmektedir (Cochrane,1993, 11-14). Öte yandan, 15 Avrupa Birliği ülkesindeki yerel yönetimlerin fonksiyonlarının ortaya konulduğu bir çalışmada, neredeyse tüm Birlik üyesi ülkelerde eğitim, kültür, sağlık, konut, çevre ve hatta kalkınma ve istihdamın korunması alanlarında yerel yönetimlerin görev üstlendiği görülmektedir (Norton,1994, 60-63).

** Şekil yönünden iptal edilen 5272 sayılı yasanın yerine, 13.07.2005 tarihinde 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir.

* Doç. Dr., İ.Ü., İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.

150 yıllık bir geçmişe sahip ülkemiz yerel yönetimleri ise yasal ve idari düzenlemeler ve mali imkanlara bağlı olarak zaman zaman değişmekle birlikte, sosyal politika alanında çok çeşitli görevler yerine getirmişlerdir. Üstelik, kamuoyunda büyük tartışmalara yol açan 5272 sayılı Belediyeler Kanunu ve 5197 sayılı İl Özel İdareleri Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası bu kurumların işlevlerinde önemli genişlemelere yol açmış ve yerel yönetimler 1580 sayılı yasadaki zorunlu görevleri arasında sayılmayan birçok konuda yetkili hale gelmişlerdir. Ancak, yerel yönetimlerin görev ve yetkilerinde büyük değişikliklere yol açan düzenlemeler sadece bu yasalarla sınırlı olmayıp, Kamu Yönetimi Reformunun en önemli parçası olan Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkındaki 5227 Sayılı Kanun da oldukça etkilidir. Bu dört yasadaki Büyükşehir Belediye Yasası dışındakiler Cumhurbaşkanlığı tarafından, yerel yönetimlerin görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen maddelerini de kapsayan çeşitli gerekçelerle veto edilmişlerdir. Yalnızca Belediye Kanunu tekrar TBMM'de görüşülerek 24 Aralık 2004 tarihinde yasalasabilmiştir. Fakat, yasa, yürürlüğe girdikten kısa bir süre sonra 19 Ocak 2005'te, Anayasa Mahkemesi tarafından şekil yönünden iptal edilmiştir. Mahkeme, yasanın yürürlüğünü durdurmayıp, yasal boşluk oluşmaması amacıyla iptalin 6 ay sonra yürürlüğe girmesini kararlaştırmıştır.

Kısacası, çalışmanın konusunu oluşturan yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki fonksiyonlarının neler olacağı hala belirsizliğini korumaktadır. Ancak, yeni düzenlemelerde ve en azından mevcut haliyle yenileneceği anlaşılan belediyeler yasasındaki düzenlemelerden yola çıkılarak ülkemizdeki belediyelerin sosyal politika hizmetlerinin yerine getirilmesindeki geçmiş deneyimlerinin ortaya konulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu makalede yeni yasal düzenleme ile belediyelere verilen sosyal politika fonksiyonları ele alınarak, bu konularda ülkemiz belediyelerinin deneyim ve uygulama örnekleri değerlendirilecektir. Konu, temel sosyal politika konuları olan eğitim, sağlık, sosyal yardım ve konut alanındaki değişiklikler çerçevesinde sınırlandırılmış ve belediyelerin bu alanlardaki kültürel birikim düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

I. 5272 SAYILI BELEDİYELER KANUNUNA GÖRE BELEDİYELERİN GÖREVLERİ

Anayasa Mahkemesi tarafından şekil yönünden iptal edilen 5272* sayılı Belediye yasası ile 1930 yılından beri yürürlükte olan ve kentsel yaşamı biçimlendiren hükümler içeren 1580 sayılı yasa ortadan kalkmıştır. Aslında 1580 sayılı yasa 1930'larda ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel koşullara göre oldukça ileri düzenlemeler içermekteydi. Hemşehri hukuku, belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları, belediye meclisinin oluşumu, belediye başkanı ile meclis arasında kurulan denge bakımından çağdaş hükümlere sahipti (www.tesev.org.tr).

5272 sayılı yeni Belediye Yasasının birinci kısım 3. bölümü "belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları" başlığını taşımakta ve bu bölümdeki 14. madde belediyelerin görev ve sorumluluklarını düzenlemektedir. Bu madde, Cumhurbaşkanının veto gerekçesini oluşturan 3 maddeden biridir.

1580 sayılı yasanın 14. maddesi ile belediyelere listelenmiş görevlerin yerine getirilmesinde sorumluluk yüklenirken, yeni yasa "kanunlarla başka kamu kurum ve kuruluşlarına verilmeyen mahalli müşterek nitelikteki görev ve hizmetleri belediyeler yapar veya yaptırır" demek suretiyle, bu kurumlara çok geniş bir faaliyet alanı tanımlamıştır. Genel ve soyut bir anlatıma sahip olan bu madde kamu hizmetlerinin sağlanmasında belediyeleri genel görevli, merkezi yönetimleri ise özel görevli gibi nitelemektedir. Diğer bir ifadeyle, belediyelerin diğer kamu kurum ve kuruluşlarına açıkça terkedilmemiş herhangi bir görev konusunda doğrudan harekete geçebileceklerini düzenlemektedir. Bu, belediyelerin gerçek bir yerel yönetim birimi olmaları yolunda atılmış önemli bir adım olarak nitelendirilmektedir.

Yasa, belediyeleri genel yetkili hale getirmekle birlikte, bazı hizmet türlerini sayma ihtiyacını duymuştur. Sayılan görevler, özellikle belediyelere ait görevlerdir. Bunlar da zorunlu ve isteğe bağlı görevler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Belediyelerin zorunlu, emredici

* 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu bu kurumların görev ve sorumlulukları bakımından 5272 sayılı yasadaki düzenlemeyi büyük ölçüde korumuş ve ayrıca belediyelere öğrenci, sporcu ve spor kulüplerini destekleme, sportif faaliyetler organize etme görevi vermiştir.

nitelikteki görevleri maddenin "a" fıkrasında yer almakta olup: İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerinden oluşmaktadır. Yine, büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50 000'i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmaları zorunlu görevler arasında yer almaktadır.

Belediye yönetimlerinin takdir yetkisine kalmış, isteğine bağlı görevler ise fıkra "b"de düzenlenmiştir. Buna göre belediyeler okul öncesi eğitim kurumları açabilir; Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir, bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir.

Belediyeler sayılan ve sayılmayan hizmetleri arasında önceliği, belediyenin mali durumu ve hizmetin aciliyetine göre belirleyeceklerdir.

Görüldüğü gibi, yasanın 14. maddesi belediyeleri mahalli düzeydeki sosyal politika ve sosyal refah hizmetlerinin yerine getirilmesinde ve sınırları içindeki vatandaşların refahının artırılmasında etkin kuruluşlar haine getirmiştir. Öyle ki, çevre ve çevre sağlığı, kültür ve sanat etkinliklerinin yanısıra, belediyeler konut ihtiyacının karşılanması, sosyal hizmetlerin sunulması ve sosyal yardımlarda bulunulması, işsizliği azaltmak amacıyla yerel halka meslek ve beceri kazandırıcı faaliyetlerin yapılması ve kadın ve çocuklar için koruma evleri açılması görevlerini yerine getirecektir.

Yine, özellikle gelişmiş batılı ülkelerde, yerel yönetimler (Norton, 1994, 60-63), tarafından sağlanan okul öncesi eğitim alanında ülkemiz belediyeleri isterlerse faaliyette bulunabileceklerdir. Okul binalarının yapımı, bakımı, onarımı ve diğer eğitim araç ve gereçlerini

sağlayabilirler. Üstelik, belediyeler sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve bu tesisleri çalıştırabilir.

Yasanın 69'uncu maddesi ise belediyelere, düzenli kentleşmeyi sağlamak amacıyla imarlı ve altyapılı arsa ile konut ve toplu konut üretme ve yapılan konutları satma veya belediye konutu olarak kiralama yetkisini vermektedir.

II. DÖNEMLER İTİBARIYLA BELEDİYELERİN SOSYAL POLİTİKA FONKSİYONLARI

1930 yılında çıkarılan ve yaklaşık 75 yıl yürürlükte kalan 1580 sayılı yasa belediyelere oldukça geniş bir faaliyet alanı tanımaktaydı. Öyle ki, 1580 sayılı yasa ve diğer düzenlemelerdeki yasal yetkiler bağlamında değerlendirildiğinde, ülkemiz belediyeleri batılı ülkelerdeki partnerlerinden aşağı kalmayacak sayı, çeşit ve nitelikte göreve sahipti. Tekeli, belediye başkanlarının kentlerde her ne tür farklı bir uygulamaya yönelseler, yasal temellerini 1580 sayılı yasada bulabildiklerini ve belediye yönetimlerinin görev alanının sınırlılığından değil, görevleriyle orantılı kaynaklara sahip olmadıklarından şikayetçi olduklarını belirtmektedir (Tekeli,1983, 14-15). Kısaca belirtilecek olursa, 5272 sayılı yasa öncesinde de ülkemizdeki belediyelerin görev alanı oldukça genişti.

Ülkemizdeki belediyelerin kamu hizmetleri ve sosyal politikaların sağlanmasındaki etkinlikleri, diğer bir ifadeyle bu kurumların zaman içinde fonksiyonlarında meydana gelen değişim ise üç döneme ayrılarak incelenebilir. Birincisi Cumhuriyetin ilk yıllarından İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar olan ve mahalli nitelikli hizmetlerin karşılanmasında belediyelerin aktif olduğu dönem, ikincisi 1990'lı yılların başlarına kadar devam eden ve sosyal politikaların sağlanmasında merkezi idarenin baskın hale geldiği dönem ve sonuncusu 1990'lı yıllardan itibaren belediyelerin etkinliğinin özellikle büyükşehirlerde yeniden artmaya başladığı dönemdir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, 1923 - 45 döneminde belediyelerin geniş yetkilerle donatılmasında ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşullar belirleyici olmuştur. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde uzun savaşların tahribatı üzerine kurulan genç Cumhuriyetin kurucularının yeni ve çağdaş bir kentsel yaşam meydana getirme isteği ve böyle bir misyonu kendilerinde görmeleri, güçlü bir merkezi devlet geleneğine sahip olan ve bunu sürdüren ülkemizde, belediyelere merkezi vesayet altında da olsa bu kadar geniş görevler verilmesini

sağlamıştır (Tekeli, 1990, 51). Yine, bu dönemdeki kitle ulaşım ve iletişim imkanlarının yeterince gelişmemiş olması da mahalli nitelikteki hizmetlerin belediyeler tarafından sağlanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu dönemdeki en önemli gelişme Tanzimat dönemindeki ilkleri gibi Fransız Belediye Kanunu'nun hemen hemen aynen alınmasıyla (Yayla, 1987, 23) yapılan 1580 sayılı yasadır. Bu yasa ile verilen görevlerin yanısıra, belediyelerin etkinliği İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar yeni görevlerin eklenmesiyle sürekli artmıştır. Belediyelerin görevlerindeki genişleme, bu kurumların taleplerinden dolayı değil, toplumdaki artan ve çeşitlenen hizmet beklentisini karşılamakta güçlük çeken devletin sorumluluklarını devretmesinden kaynaklanmıştır (Tekeli, 1990, 51).

Ancak, 1923 - 45 döneminde, bugüne kadar süregeldiği gibi, gerek devletin ve gerekse belediyelerin gelir ve giderleri arasında denge sağlamak mümkün olamamış ve belediyeler, kendilerine bırakılan hizmetlerin sağlanmasında yetersiz olmuşlardır (Aytaç, 1990, 98).

İkinci Dünya savaşının sona ermesinden sonra, bu savaş sebebiyle ötelenen reformlar hızla uygulamaya konulmuş ve belediye ve il özel idareleri tarafından yerine getirilen görevler merkezileştirilmeye başlanmıştır. Belediyelerin 1930'lar sonrasında oldukça etkin oldukları sağlık hizmetleri ve özellikle kent hastaneleri konusundaki görev alanları büyük ölçüde azalmıştır. İl özel idareleri 1950'li yıllara kadar sürdürdüğü hastanelerin işletilmesi, ilkokul öğretmenlerinin maaşlarının ödenmesi ve hatta ücretleri hizmetten faydalananlar tarafından verilen çarşı ve mahalle bekçilerinin yönetimi ve denetimi görevlerini merkezi idareye bırakmıştır (Türk Belediyecilik Derneği - Konrad Adenauer Vakfı, 1993a, 20). Yine, belediyeler, 1950'lere kadar tiyatro, konservatuar ve kütüphaneler işleterek, belediye bandoları kurarak kültürel işlevler yerine getirirken, bu hizmetler kaynak sıkıntısı nedeni ile azalmış ve zaman içinde merkezi yönetim etkinliğini artırarak, bu görevleri üstlenme eğilimi göstermiştir.

1950'li yıllarda başlayan bu süreç içinde belediyelerin temel kentsel hizmetler alanındaki görevleri de merkezileştirilmekle birlikte, asıl azalma eğitim, sağlık, sosyal yardım ve sosyal hizmetler gibi sosyo - kültürel nitelikli işlevlerinde meydana gelmiştir. Bu tür hizmetlerin belediyelerin görev alanı dışına çıkması, yasal olarak merkezi idarece üstlenilmesinden çok, uygulamada kaynak yetersizliği nedeniyle belediyelerin ilgi alanı dışında kalmasından kaynaklanmıştır (Tekeli, 1983, 15-17). Çünkü, 1950 - 60'lı yıllarda başlayan hızlı, plansız ve ülkenin

büyük şehirlerini hedef alan göç ve nüfus artışı, belediyelerin zaten kıt olan kaynaklarını, kentsel altyapı ve temel hizmet taleplerinin giderilmesine yöneltmesine yol açmıştır. Üstelik, 1961 Anayasası ile sosyal devlet niteliği kazanan devlet eğitim, sağlık, sosyal yardım ve hizmetler ile konut ihtiyacının karşılanmasına daha büyük önem vermeye başlamıştır (Tekeli, 1983, 15).

Belediyelerin merkezi idareye bıraktıkları önemli kentsel hizmetler de vardır. Örneğin, 1968 yılında nüfusu yüz bini aşan kentlerde içme suyu sağlanması görevi Devlet Su İşleri Müdürlüğüne verilmiş, beldelede üretilen elektrik, 1948 yılından sonra bölgeler düzeyinde santraller yolu ile, 1970 yılındaki Türkiye Elektrik Kanunu ile ulusal düzeyde üretilmeye başlanmış ve belediyeler sadece elektriğin dağıtımında görev almaya başlamışlardır (Bostanoğlu, 1990, 85). 1930'dan beri belediyelerce yürütülmekte olan şehir içi trafik düzenleme yetkisi de 1953 yılında merkezi yönetime bırakılmıştır (Uğurlu, 1995, 9). Bu dönemde il özel idarelerinin birçok fonksiyonu merkezi idareye devredilmiş ve bu kurumlar neredeyse işlevsiz hale getirilmiştir (Tamer, 1993, 598).

1990'lı yıllarda ise özellikle büyükşehir belediyelerinin, sosyal politika alanındaki hizmetlerinin tür ve kapsamını genişlettiği görülmektedir. Bilindiği gibi 1980'li yılların başından itibaren ülkemizde özelleştirme ve kamu harcamalarının azaltılması ile kamu yönetim aygıtının küçültülmesi ve kamunun faaliyetini sürdürdüğü alanların ise serbest rekabete açılması olarak ifade edilen neo-liberal politikalar uygulamaya başlanmıştır. Belediyeler de de bu politikalarla fazlasıyla etkilenmiş ve belediyelerin özellikle ekonomik içerikli hizmetlerinin sağlanmasında özelleştirme önemli bir araç haline gelmiştir. Yine, bu dönemde belediyeler büyük ölçekli projelere yönelmiş ve özel ticari bankalar ve uluslar arası fonlardan kaynak temin etmeye başlamıştır (Güler, 1994, 25). Diğer bir husus, 1981-1994 döneminde neo-liberal politikalara karşın ülkemizdeki belediyelerin gelir kaynaklarının artırılmasına yönelik yasal düzenlemelerin yapılmış olmasıdır (Güler, 1994, 35). Gelirleri artırıcı düzenlemeleri 5 Nisan Kararlarının olumsuz etkilediği bilinmekle birlikte (Pirler, 1995, 21), özellikle büyükşehir belediyelerinin ciddi büyüklükte bütçelere sahip olduğu bilinmektedir. Örneğin İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2005 yılı bütçesi 2.713.000.000 YTL olup, devlet bütçesinin yaklaşık %1'i büyüklüğündedir.

Belediyeler alanında bu tür gelişmeler olurken, 5 Nisan 1994 Kararları ile kriz sarmalına giren Türkiye ekonomisi daha bu krizin etkilerini atlatmadan, 1998 yılında uluslar arası nitelikli Rusya-Asya krizinden büyük ölçüde etkilenmiş ve 2001 yılı Şubat ayındaki üçüncü

kriz ise ülkenin kaos ortamına sürüklenmesine yol açmıştır. Zaten, 1980 yılların ilk yarısından itibaren ülkede durgunluk içinde yüksek enflasyon, genelde düşük büyüme ve ücretler ile yıldan yıla artan işsizlik yaşanmaktaydı. Bu süreç giderek yoksullaşan ve sosyal hizmet ve sosyal yardım talebi artan toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasında bazı belediyeleri harekete geçmeye zorlamıştır. Öncelikle büyükşehir belediyeleri harekete geçmiş ve öğrencilere burs verilmesi, yoksullar için aşevi açılması, ilaç, yiyecek, giyecek, yakacak yardımı yapılması olarak başlayan faaliyetler yaşlı ve özürllülere yönelik hizmetler, meslek ve beceri kursları, kapsamlı sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi ve kadın sığınma evlerinin tesisi gibi konularda giderek büyümüştür.

A. Belediyelerin Sağlık Alanındaki Rolü

Ülkemizdeki belediyelerin sağlık alanındaki rolü, diğer sosyal politika alanlarında olduğu gibi, 1950'lerin başlarına kadar oldukça fazla olmuştur. Aslında belediyelerin sağlık alanındaki etkinliği kuruluş dönemleri ile başlamıştır. 1877 tarihli Kanun ile kurulan Osmanlı belediyesinin kanalizasyon yapımı, temizlik işleri, mezbaha kurulması, umumi helaların yapılması, halka açık yerlerin sağlık denetimi gibi çevre sağlığı ile ilgili hizmetleri; hastane, gurabahane, ıslahane gibi sağlık kurumlarının kurulması ve dilsiz ve kör çocukların terbiyesi, muhtaç ve fakirlerin bakımı, dilencilüğün önlenmesi gibi sosyal hizmet ve sosyal yardım görevleri vardı. Öyle ki, 1880'li yıllarda tüm sağlık ve sosyal yardım işleri sadece yerel belediyelerin sorumluluğu olarak görülmekteydi.

1920 yılında Sağlık Bakanlığının müstakil bir bakanlık haline gelmesine rağmen belediyelerin sağlık ve sosyal yardım alanındaki rolleri İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar azalmadı. Fakat, 1930'lu yılların ikinci yarısından sonra, merkezi idare denetimi artmaya başlamıştır. 1936 yılında yapılan 3017 sayılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Teşkilat ve Memurin Kanunu ile belediyelerin, sağlık ve sosyal yardım kuruluşlarında çalışan "hekimlik ve hekimlikle ilgili diğer meslek üyelerini, eczacı ve kimyagerleri ve diğer memurları" tayin etme yetkisi alınarak, Bakanlığa verilmiştir (Tekeli, 1978, 80-83).

Hernekadar belediyelerin sağlık alanındaki etkinliği 1950'li yıllardan itibaren azalmakla birlikte, ülkemizdeki belediyelerin, 1580 sayılı Belediye Kanunu ve 1593 sayılı Umumi Hifzıssıhha Kanunu'ndan kaynaklanan çevre

sağlığı, sağlık kurumlarının kurulması ve sosyal yardım konularında çok çeşitli görevleri var olmuştur (Türk Belediyecilik Derneği - Konrad Adenauer Vakfı, 1995, 12-13). Bu görevler, belediyelerin büyüklüğüne, örgüt, personel ve tesislerinin kapasitelerine, kaynaklarına, görevlerin yapılış biçimi, derecesi, etkinliği, verimliliği ve kalitesine göre belediyeden belediyeye değişiklik göstermekte ve birçok belediye bu hizmetleri, genellikle etkin ve verimli bir şekilde yerine getirememektedir (İçişleri Bakanlığı, 1972, 9-12). Hatta bazı konularda belediyeler hiçbir faaliyette bulunmamışlardır.

Bununla birlikte, ülkemizdeki belediyelere ait hastaneler uzun yıllardır hizmet vermektedir. Öyle ki, 1967 yılında 10 adet belediye hastanesi vardı (İçişleri Bakanlığı, 1972, 29). Ancak bu sayı günümüze kadar çok fazla değişmemiştir. Belediyelere ait hastane sayısı 1996 yılında 6, 2001 yılında ise 9 olmuştur. 2001 yılı itibarıyla belediyelere ait hastaneler 1.133 yatak kapasiteli olup, bu hastanelerde 468 bin poliklinik muayenesi yapılmış, 14.850 hastaya yataklı tedavi hizmeti verilmiş, 8 bin civarında ameliyat yapılmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2002, 52-53). Yine belediyeler uzun yıllardır ambulansla hasta taşıma hizmeti vermekte, poliklinikler ve sağlık evleri işletmektedir. Örneğin, Ankara Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire başkanlığına bağlı bir hastane ve yoksul geçeköndü bölgelerinde sosyal güvenceden yoksun vatandaşlara hizmet vermek için kurulan 3 adet sağlık evi ve bir adet kan bilgi bankası ve acil sağlık ünitesi bulunmaktadır (www.ankarabel.gov.tr). İstanbul Büyükşehir Belediyesi ise 2 adet belediye hastanesinin inşaatına devam etmekte ve 22 adet poliklinikte sağlık hizmeti vermektedir (www.ibb.gov.tr). İzmir Büyükşehir belediyesine bağlı 400 yatak kapasiteli bir hastane vardır (www.izmirbld.gov.tr). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi de hastane inşaatına başlayan belediyelerdendir. Poliklinik veya sağlık evi ölçeğinde değerlendirdiğinde irili ufaklı birçok belediyenin bu tür sağlık kuruluşlarını işlettikleri görülmektedir.

Yerel yönetimlerin sosyal yardım görevi, sosyal politikanın amaçlarına ulaşması bakımından çevre sağlığı ve bir dereceye kadar da sağlık kurumlarının kurulması ve işletilmesi görevlerine göre, doğrudan mahalli birimdeki ihtiyaç sahiplerini hedef aldığı için daha önemlidir. Böylece, mahalli birimdeki varlıklı bireylerden yoksullara veya bakıma muhtaç olanlara bir gelir transferi gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizdeki belediyeler özellikle son yıllarda daha fazla miktarda sosyal yardım işlevi üslenmektedirler. Birçok belediye fakirler için aşevleri açmakta ve yaygın bir şekilde yiyecek, giyecek, yakacak yardımı yapmaktadır. Ramazan ayı

boyunca çadır kurulması ve yoksullar için sıcak yemek verilmesi de artık ülkemizdeki birçok belediyenin yaptığı hizmetlerdendir. Yaşlılar için huzurevleri açan belediyelerimizden bazıları İstanbul, Bursa, Kayseri, İzmir Büyükşehir belediyeleridir. Yine, İstanbul Büyükşehir Belediyesi kimsesi olmayan ve geliri bulunmayan kişilere nakit yardımda bulunmak amacıyla muhtaç kimselere yardım sandığı kurmuş, ilaç ve tedavi masraflarını karşılayamayan kişilere destek olmuştur (www.ibb.gov.tr. Sosyal Doku Projesi).

Belediyelerin özürülülere, çocuklara ve kimsesiz kadınlara yönelik faaliyetleri ise kurumsal bir çerçeve kazanmaktadır. Özellikle İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri tarafından özürülü merkezleri kurulmakta, kimsesiz çocukların bakımları üstlenilmektedir. Diyarbakır belediyesi ise kadınların yaşadığı sosyal, psikolojik, hukuksal ve ekonomik sorunları araştırmak üzere Diyarbakır Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezini (DİKASUM) kurmuştur. Bu birim kadının kendine yeter hale gelmesi için koruyucu, rehabilite edici, eğitici-geliştirici hizmetler sunmakta, kadınlara rehberlik yapmaktadır (diyarbakir-bld.gov.tr).

Kısaca belirtilecek olursa 5272 sayılı belediye yasasına göre sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabileceği düzenlenen belediyeler, aslında hiç de azınsanmayacak düzeyde sağlık hizmetini zaten bu yasa öncesinde sunmaktadırlar.

B. Belediyelerin Eğitim Alanındaki Rolü

Milli Eğitim sistemi, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasasına göre, iki ana bölümden oluşmaktadır. Birincisi, “Örgün Eğitim”, ikincisi “Yaygın Eğitim” dir. Örgün Eğitim “Okul Öncesi Eğitim”, “İlköğretim”, “Ortaöğretim” ve “Yükseköğretim” kurumlarından meydana gelmektedir. Yaygın eğitim ise örgün eğitim sistemine hiç girmemiş veya herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerinden çıkmış kişilere, eğitim vermek amacıyla yapılan tüm etkinlikleri kapsamaktadır (MEB, 1998, 4-6).

Yerel yönetimler açısından önem taşıyan eğitim türü, yaygın eğitim çerçevesinde değerlendirilen halk eğitimidir. Halk eğitimi kırdan kente yeni göç edenlerin kentsel mesleklere yöneltilmeleri, eğitilmeleri, iş edindirilmeleri, kentle bütünleşebilmeleri ve dolayısıyla kent kültürünü benimseyerek

kentlileşebilmeleri, kısaca kentsel yaşama uyumda karşılaştıkları sorunların çözümlenebilmesidir (Geray, 1994a, 3-4).

Yerel yönetimlerin eğitim hizmetlerine katılımının değerlendirilmesine geçilmeden önce üç temel hususun belirtilmesi yararlıdır. Bunlardan birincisi, merkezîyetçi eğilimin hakim olduğu eğitim sisteminde yerel yönetimlerin bu alandaki fonksiyonları, genelde yasal dayanakları olmasına rağmen, uygulamada yetersiz kalmıştır. İkincisi, tüm sosyo - kültürel etkinliklerde olduğu gibi zamanla yerel yönetimler, eğitim hizmetlerindeki yetki ve sorumluluklarını merkezi idareye kaptırmışlardır. Üçüncüsü ise bazı eğitim hizmetleri konularında yerel yönetimlerle merkezi idare arasında görev ikilemi ve karmaşası vardır (TÜSİAD,1995, 103).

Bu çerçevede incelendiğinde, belediyelerin eğitim alanındaki rolünün daima, il özel idarelerine göre daha sınırlı ve daha çok yaygın eğitim - halk eğitimi ve kültürel işlevler merkezli olduğu görülmektedir. Öyle ki, yeni yasa ile de belediyelerin görevleri arasında sayılan okul öncesi eğitim kurumları açma görevi, yıllar önce 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile belediyelere, il özel idarelerine ve devlete verilmekle birlikte (İçişleri Bakanlığı, 1972, 92-93) belediyelerin çoğu, bu görevle hiç ilgilenmemişlerdir. (Türk Belediyecilik Derneği - Konrad Adenauer Vakfı, 1993b, 50). Ancak, okul öncesi eğitim konusunun özellikle son 15-20 yıl içinde önemi kavranılan bir konu olduğu ve son yıllarda belediyelerin işlettiği kreş ve anaokulu sayısında ciddi bir artış olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

5272 sayılı yasa, aynı zamanda belediyelerin “Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabileceğini veya yaptırabileceğini, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabileceğini düzenlemektedir. Bu konunun isteğe bağlı olan görevler arasında sayılması, yerel yönetimler alanındaki yazarların eleştirisine yol açmakta ve bu görevin zorunlu görevler arasında sayılmasının daha isabetli olacağı düşünülmektedir. Çünkü, bugün büyük kentlerde ilk ve ortaöğretimde karşılaşılan en önemli sorun okul binası, binaların bakım ve onarımı ile temizliğidir. Bu endişe, 1580 sayılı yasa ilkokul yapımı için ücretsiz arsa tahsisi görevini belediyelere vermekle birlikte, özellikle il veya büyük şehir belediyelerinin konuya gereken özeni göstermemiş ve hatta okul yerlerinin tespitinde imar düzenlemeleri ve plan değişikliklerinde duyarlı davranmamış olmalarından kaynaklanmaktadır (KAYA, 1990, 5).

Ancak, belediyelerin okul yönetimlerinin taleplerini karşıladıkları ve bazı belediyelerin ise okul binalarının bakım ve onarımı konusunda öncü oldukları görülmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi, 1999 yılından beri "eğitim kurumlarına destek projesiyle" Türkiye'deki yerel yönetimlere örnek olmuştur. Bu belediye, 3 yıl içinde 278 eğitim kurumunun bakım, onarım, yenileme ve dış mekan düzenleme çalışmalarını yapmıştır (www.izmir.bel.tr).

Buna karşılık belediyeler halkın bilgi ve becerisini artırarak meslek edinmelerini ve dolayısıyla istihdam imkanlarını artırıcı mesleki eğitim kursları bakımından önemli mesafeler katetmişlerdir. Belediyeler zaman zaman mesleki eğitim kursları düzenlemiş ve düzenlemektedir. İstanbul, Kayseri, Ankara, Mersin, İzmir, Eskişehir, Samsun bu alanda hizmet veren Büyükşehir Belediyeleridir. Örneğin, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 1996 yılında 1 kurs merkezi ve 146 kursiyerle başladığı sanat ve meslek eğitimi faaliyeti (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları - İSMEK) 2002-2003 öğretim döneminde 73 kurs merkezinde 15 bin kursiyer-öğrenciyi kapsar hale gelmiştir (ibb.gov.tr.ibbtr/140..01.htm). İSMEK mesleki ve teknik eğitimlerin yanında günlük hayata dönük popüler ve kültürel konularda da kursiyerlere ve halka açık seminerler düzenlemektedir. Ücretsiz olarak verilen bu seminlere yaklaşık 80 bin kişi iştirak etmiştir (ibb.gov.tr.ibbtr/140..02.htm).

Belediyelerin eğitim alanındaki diğer faaliyetleri, örgün eğitim ve öğretime yönelik hizmetlerdir. Bu alandaki hizmetler birtakım müşterek eğitim projelerinin yanısıra daha çok, öğrencilere burs verilmesi biçiminde somutlaşmıştır.

C. Belediyelerin Konut Alanındaki Rolü

Birçok ülkede yerel yönetimler konut üretimine etkin bir biçimde katılmakta ve satılık veya kiralık belediye konutları inşaa etmektedir. Ülkemizde ise il özel idaresi, köy ve belediyelerden oluşan yerel yönetimlerden sadece belediyelerin konut alanında görev alması yasalarda yer almıştır. Öyle ki, 1580 sayılı yasa ucuz belediye meskenleri yapmak ve belediye adına inşaat yaparak kiraya vermek, kentsel gelişme bölgelerini tespit ederek arazi satın almak, yeniden planlamak ve yeniden yapı yapmak isteyenlere satarak spekülasyona mani olma görevini belediyelere vermiştir. Bu görev, belediyelerin zorunlu görevleri arasında sayılmamıştır (Keleş, 1984, 290). Fakat, 1950 yılında çıkarılan,

1580 sayılı belediye kanununa ek 5656 sayılı yasa belediye meclislerine, isteğe bağlı konut yatırımı yapma görevini zorunlu görevler haline getirme yetkisi tanımıştır.

Yasal dayanaklara rağmen planlı döneme kadar belediyelerin konut alanındaki rolü doğrudan konut üretme yerine kent halkı için ucuz arsa sağlamakla sınırlı kalmıştır (Peynircioğlu - Üstünişik, 1994, 5-9). Ankara'daki Yenimahalle deneyimi böylesi girişimlerin en önemlisidir. 1948 yılında çıkarılan 5218 sayılı kanuna göre yürütülen bu çalışma çerçevesinde belediyenin dağıttığı 2.085 arsadan 2.000'inin üzerinde 3 sene inşaat yapılmış ve nüfusu 20.000'i aşan bir şehir kurulmuştur (Peynircioğlu - Üstünişik, 1994, 32-33).

Planlı döneme geçildikten sonra belediyelerin halkın barınma ihtiyacının karşılanmasındaki rolünü iki döneme ayırarak inceleyebiliriz. Birinci dönem, belediyelerin kooperatifler vasıtasıyla konut üretiminde bulunduğu 1963-1992 dönemi, ikinci dönem ise doğrudan konut yapımına başladıkları 1992 sonrasında günümüze kadar olan dönemdir.

1963 yılında çıkarılan 1163 sayılı Kooperatif Kanunu belediyelere, amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatifler ile ortak hareket edebilme, diğer bir ifadeyle kooperatifler kurma ve ortak olma imkanını vermiştir. Aslında bu düzenleme sosyal politikanın sağlanmasında kamu yönetim aygıtının bir parçası olarak görev alan kurumlardan belediyeler ile kolektif kendi kendine yardım kurumlarından kooperatifler arasında dayanışma yolunu açmıştır. Böylece belediyeler konut kooperatifçiliğinin gelişmesine öncülük edebilirlerdi (Keleş, 1990, 293).

Belediye - kooperatif ortaklığına ilk örnek, dar gelirli aile ve işçilere konut sağlamak amacıyla İzmit'te başlanılan ve çeşitli politik sebeplerle başarıya ulaşamayan 30.000 konutlu toplu konut projesidir (Bostanoğlu, 1990, 85). İkinci örnek ise yerel yönetimlerin konut alanındaki başarısını simgeleyen bir örnek olmuş (Keleş, 1990, 293) ve konut kooperatifçiliği yanında yurdun çeşitli kentlerinde yaygın bir şekilde uygulamaya başlanan kent kooperatifçiliği anlayışının gelişmesini sağlamıştır (Geray, 1994b, 41). Bu, Ankara Büyükşehir Belediyesinin 1978 yılında başlattığı Batıkent projesidir. Belediye kamulaştırma yaptığı arsaları, sayıları 1989 yılında 107'ye ulaşan kooperatifleri çatısı altında toplayan Kent - Koop Kooperatifler Birliğine özel bir yönetmelikle devretmiştir (Keleş, 1990, 293). Bu proje ile 234 kooperatif ile yaklaşık 49.000 konutun inşası planlanmış, 1994 yılı sonu itibarıyla 44.000 konut tamamlanmıştır (Peynircioğlu - Üstünişik, 1994, 40). Belediye kooperatif işbirliği içerisinde konut üretimi İzmir,

Antalya, Manisa, Erzurum, Elazığ, Kastamonu belediyeleri tarafından da başlanmıştır.

1980 yılından sonra belediyelerin konut alanındaki girişimleri üzerinde etkili olan Toplu Konut Kanunları çıkarılmıştır. 2985 sayılı ikinci Toplu Konut Kanunu ve bu Kanunun uygulanma biçimi gösteren 84/8211 sayılı Tüzükle belediyeler, "ferdi konut kredisi"nin kullandırılması ile ilk kez Toplu Konut Fonu'ndan yararlanma imkanına kavuşmuşlardır (Peynircioğlu - Üstünişik, 1994, 41). Belediyelere doğrudan konut üretiminde bulunma imkanı veren düzenleme ise 1992 yılında yapılmıştır. "Belediye Arsaları Üzerinde Toplu Konut ve Kentsel Çevre Üretimi ve Kredilendirilmesine Dair Yönetmelik" ile belediyelerle işbirliği içinde toplu konut üretimi hedeflenmiştir.

Bu yönetmeliğe göre 31 Haziran 1996 tarihine kadar 19.475 konut için yatırım uygunluk belgesi verilmiş olup, Toplu Konut İdaresi ile işbirliği içinde konut projelerine başlayan belediyeler; Adana, Adıyaman, Akhisar, Akşehir, Antakya, Bolu, Besni, Bilecik, Bozüyük, Çanakkale, Doğu Beyazıt, Erzincan, Eskişehir, Gördes, Gözcüler, Kayseri, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Kütahya, Malatya, Mardin, Narlıdere, Nazilli, Ortakara, Ören, Patnos, Reyhanlı, Silifke, Silivri, Siverek, Sungurlu, Şarkışla, Urfa ve Yeniçubuk belediyeleridir. (www.toki.gov.tr/belediye.html). Ancak, tabloda görüleceği üzere 2004 yılı sonu itibariyle tamamlanan konut sayısı 19.106'dır. Ve ayrıca yeni belediyeler tarafından yeni projeler için yapılacak başvurular kabul edilmemekte, mevcut projelerin tamamlanması için kredi verilmektedir.

Belediye Projeleri Kredileri

	Toplam	1984-2003	2004
Yatırım Uygunluk Belgesi Verilen Konut Sayısı	21.859	21.859	-
Konut Kredisi Uygunluk Belgesi Verilen Konut Sayısı	19.574	19.262	312
Tamamlanan Konut Sayısı	19.106	17.450	1.656
İnşaatı Devam Eden konut Sayısı	468	-	468
Konut Kredisi Uygunluk Belgesi Düzenlenebilecek Konut Sayısı	2.285		2.285

Kaynak: <http://www.toki.gov.tr/page.asp?link=html/krediler/belediye.html#top>, Belediye Projeleri Kredileri, 01.03.2005.

Diğer taraftan, son yıllarda dikkati çeken diğer bir gelişme bazı belediyelerin kooperatif veya Toplu Konut İdaresi işbirliği dışında belediye iktisadi teşebbüsleri aracılığıyla konut üretimine başlamalarıdır. İstanbul, Adana ve Mersin Büyükşehir Belediyeleri tarafından kentin gelişme bölgelerinde yapılan konutlar, belediyelerin barınma ihtiyacının giderilmesindeki rolüne dikkati çekmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, belediye toplu konut faaliyetlerini yürütmek üzere İstanbul Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketini (KİPTAŞ) kurmuş ve 1995 yılından itibaren konut yapımına başlamıştır. Bugüne kadar İstanbul'un Avrupa ve Anadolu yakasında 22.000 konut yapılmış, 19.000'i teslim edilmiştir. Konutların altyapı, sosyal ve ticari donatı alanları ve çevre düzenlemelerinin yanısıra eğitim ve sağlık tesisleri de belediye tarafından yapılmıştır (www.kiptas.com.tr).

Yine Mersin Büyükşehir Belediyesi İmar İnşaat şirketi adlı belediye iktisadi teşebbüsü ile toplu konut üretimi yapmaktadır. 840 konutluk projenin 2004 yılı içinde bitirilmesi hedeflenmiştir (www.mersin-bld.gov.tr). Adana Büyükşehir belediyesi ise 1986 yılından beri 7.331 konut inşaatı gerçekleştirmiştir. Büyükşehir'e bağlı Yeni Adana İmar İnşaat A.Ş. halen 221'i çok katlı olmak üzere 354 konutun inşaatına devam etmektedir. (www.yeniadanaimar.com)

SONUÇ

Türkiye'de ilk belediye teşkilatı 1854 yılında kurulmuş ve belediyelerle ilgili ilk kapsamlı düzenleme 1930 yılında yürürlüğe girmiş ve yaklaşık 75 yıl boyunca halka en yakın yönetim birimi olan belediyeler bu yasa çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmüştür. Aslında belediyeler her ne tür faaliyet yapmak isteseler yasal temelini bu yasa da bulabilmişlerdir.

Gerçekten de Cumhuriyetin ilk yıllarından İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar belediyeler, kaynak yetersizliği nedeniyle yeterli düzeyde olmamakla birlikte temel kentsel ve sosyal hizmetlerin sağlanmasında yegane kurum olmuşlardır. 1950'li yıllarda başlayan nüfus artışı ve göçler, kent nüfusunun artmasına ve belediyelerin önceliklerini sosyal politikalardan ziyade temel kentsel altyapı ve hizmetlerinin karşılanmasına yöneltmesine yol açmıştır. Kaynak sorunu bugün de devam etmekte ve birçok belediye, kentsel hizmetleri dahi yeterince yerine getirememektedir.

1950'li yıllardan itibaren 1580 sayılı yasa ile belediyelere verilmiş olan birçok sosyal ve kültürel içerikli görev, bu görevlerin merkezi idare veya başka kurumlara verilmesinden değil, kaynak yetersizliği nedeniyle belediyelerin ilgisizliğinden dolayı zamanla bu kurumların görev alanları dışında kalmıştır. Kuşkusuz bu dönemde birçok belediye, bu kurumların eğitim, konut, sağlık, sosyal yardım ve sosyal hizmetler alanlarındaki yetkinliklerini ortaya koyan başarılı projelere de imza atmışlardır.

1990'lı yılların başından itibaren geçmiş döneme göre nispeten gelirleri artan bazı belediyeler, bir yandan eğitim ve kültür düzeyi değişen ve kentsel ve sosyal hizmet talebi büyüyen ve çeşitlenen nüfusun, diğer yandan ülkenin birbiri ardına yaşadığı krizlerden dolayı göçle gelen veya giderek yoksullaşan kentli kitlelerin ihtiyacını karşılamak için sosyal yardım ve sosyal hizmet merkezli sosyal politika önlemlerine daha fazla pay ayırmaya başlamışlardır. Geçmiş dönemden fakir, kimsesiz, özürlü ve yaşlı kimselere aşevlerinde sıcak yemek, yiyecek, giyecek verilmesi biçiminde devralınan sosyal yardımlar, 1990'lı yıllardan sonra hem tür, nitelik ve kapsam olarak artmış ve hem de ayrı ayrı belediye kurumları tarafından sağlanır hale gelmiştir. Özürlüler merkezleri, huzurevi, kadın ve çocuk sığınma ev ve merkezleri, hastane, poliklinik ve sağlık merkezlerinin kurulması ve kapsamlı meslek ve beceri kazandırma kurslarının düzenlenmesi birçok büyükşehir belediyesinin temel hizmetleri arasına girmiştir. Bazı büyükşehir belediyeleri tarafından sağlanan bu hizmetler, giderek yaygınlaşmaktadır.

Sonuç olarak, Cumhuriyetten günümüze kadar olan süreçte ülkemizdeki belediyeler idari ve mali kısıtlar altında dahi, sağlık, sosyal yardım ve sosyal hizmetler, örgün ve yaygın eğitim ile konut alanında önemli fonksiyonlar yerine getirmişlerdir. Bu durum, ülke belediyelerinin kendilerine yeni yasa ile tanınan alanlarda önemli sayılabilecek deneyim ve birikime düzeyine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Aytaç, Fethi, (1990), "Belediye Kanunu'nun Oluşumu, Uygulanması ve Değişiklikler", *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Uluslararası Sempozyumu*, Ankara, Ankara Büyükşehir Belediyesi, 23 - 24 Kasım 1990.
- Bostanoğlu, Özer, (1990), "Türk Belediyeciliğinde Güncel Tarihsellik", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, Haziran 1990.
- Cochrane, Alan, (1993), *Whatever Happened to Local Government?*, Buckingham, Open University Press.
- Brans, Marleen, (1992), "Theories of Local Government Reorganization, An Empirical Evaluation", *Public Administration*, Volume 70, Autumn 1992.
- Bogason, Peter, (1987), "Capacity For Welfare, Local Government in Scandinavia and the United States", *Scandinavian Studies*, Volume 59, No 2.
- Geray, Cevat, (1994a), "Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür İşlevleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 3, Sayı 6, Kasım 1994.
- Geray, Cevat, (1994b), "Konutta Kooperatif ve Belediye İşbirliği", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 3, Sayı 1, Ocak 1994.
- Güler, Birgül, "Belediye Gelirlerinin Yapısı, 1925 - 89", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 3, Sayı 1, Ocak 1994.
- İçişleri Bakanlığı, (1972), *Belediyeler, İç Düzen, Genel Rapor*, Ankara, Kitap No 2, İçişleri Bakanlığı, İç Düzen Yayınları, No 5.
- KAYA - Kamu Yönetimi Araştırması, (1992), *Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu*; Ankara: TODAİE.
- Keleş, Ruşen, (1984), *Kentleşme ve Konut Politikası*, Ankara, A.Ü.S.B.F., No 540.
- Keleş, Ruşen, (1990), *Kentleşme Politikası*, Ankara, İmge Yayınevi, No 13, 1990.
- MEB, (1998), *Cumhuriyetin 75. Yılında Gelişmeler ve Hedefler, Milli Eğitim*, Ankara, Milli Eğitim Basımevi.
- Norton, Alan, (1994), *International Handbook of Local and Regional Government*, Aldershot, Edward Elgar.
- Peynircioğlu, Nevin - Üstünişik, Belma, (1994), *Kentsel Gelişmenin Yönlendirilmesi Açısından Belediyeler ve Konut Üretimi*, Ankara, DPT, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü, Mart 1994.
- Pirler, Orhan, (1995), "Ekonomik Tedbirler ve Yerel Yönetimler", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 4, Sayı 2, Mart 1995.
- Sağlık Bakanlığı, (2002), *Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı 2001*, Ankara, Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Tamer, Mustafa, (1993), "Cumhuriyetin 70. Yılında İl Özel İdarelerinin Konumu ve Geleceği", *Türk İdare Dergisi*, Yıl 65, Sayı 401, Aralık 1993.
- Tekeli, İlhan, (1983), "Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyelerin Gelişimi", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, Haziran 1983.
- Tekeli, İlhan, (1990), "Cumhuriyetin Altmış Yıllık Belediyecilik Deneyiminin Değerlendirilmesi Üzerine", *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Uluslararası Sempozyumu*, Ankara, Ankara Büyükşehir Belediyesi, 23 - 24 Kasım 1990.

- Tekeli, İlhan, (1978), *Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi*, (Ed. Ergun Türkcan), Ankara, Türk İdarecileri Derneği Belediyecilik Araştırma Projesi, 1. Kitap.
- Türk Belediyecilik Derneği – Konrad Adenauer Vakfı, (1993a), *21. Yüzyıla Girerken Belediyelerimiz*, Ankara, Mahalli İdareler Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi.
- Türk Belediyecilik Derneği – Konrad Adenauer Vakfı, (1995), *Yerel Yönetimlerin Sağlık İşlevleri ve Çevre Sağlığı*, Ankara, Mahalli İdareler Eğitim, Araştırma, Geliştirme Merkezi, Ekim 1995.
- Türk Belediyecilik Derneği – Konrad Adenauer Vakfı, (1993b), *Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür İşlevleri*, Ankara, Erk Yayıncılık, Ekim 1993.
- TÜSİAD, (1995), *Yerel Yönetimler, Sorunlar, Çözümler*, İstanbul, TÜSİAD, Eylül 1995.
- Uğurlu, Fatih, (1995), *Belediyelerin Yeniden Yapılandırılmaları İle İlgili Çözüm Önerileri*, Ankara, DPT, Nisan 1995.
- Yayla, Yıldızhan, (1987), *Belediye Nedir*, İstanbul, Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği, 1987/2.
- <http://www.ankara-bel.gov.tr/birim.asp?kategori=02&birimkategori=002&altbirim=002>, 01.03.2005.
- <http://www.ibb.gov.tr/ibbtr/140/14001/1400110/ebook/saglik.pdf>, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2003 yılı Faaliyet Raporu, s. 196. 01.03.2005.
- <http://www.izmirbld.gov.tr/StandartPages.asp?menuID=39&MenuName=İzmir%20Büyükşehir%20Belediyesi%20Eşrefpaşa%20Hastanesi>, 01.03.2005.
- <http://www.ibb.gov.tr/index.htm>, Sosyal Doku Projesi. 0103.2005
- <http://www.diyarbakir-bld.gov.tr/sosyal.aspx?ID=3>, DİKASUM, 01.03.2005
- <http://www.izmir.bel.tr/StandartPages.asp?menuID=701&MenuName=E%F0itim%20Kurumlar%FD>, 01.03.2005
- <http://www.ibb.gov.tr/ibbtr/140/14001/1400110/egitim/01.htm>, 01.03.2005.
- <http://www.ibb.gov.tr/ibbtr/140/14001/1400110/egitim/02.htm>, 01.03.2005
- http://www.kiptas.com.tr/yasam_alanlari.asp, 01.03.2005.
- <http://www.mersin-bld.gov.tr/hizmet.asp>, 01.03.2005
- <http://www.yeniadanaimar.com/hak.htm>, 01.03.2005.
- www.toki.gov.tr/belediye.html, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi, “Belediyelerle İşbirliği İçinde Toplu Konut Üretimi”, 12. 01. 2000.
- http://www.tesev.org.tr/mik_tasarilar.doc, TESEV, Mahalli İdare Yasa Tasarıları Üzerine, s. 16. 25.02.2005.